

VERKSAMHETSPLAN 2016

Foto: Per Nilsson

1	Vattenårdsförbundets syfte	1
2	Verksamhet	1
3	Organisation och arbetsformer	2
3.1	Styrelse.....	2
3.2	Arbetsgrupp	2
3.3	Sekreterarskap.....	3
3.4	Projektledning Mälaren – en sjö för miljoner.....	3
3.5	Kontaktpersoner.....	4
4	Aktiviteter 2016	5
4.1	Miljöövervakning - fast del.....	5
4.1.1	Nationellt delprogram: Mälarens basprogram.....	5
4.1.2	Synoptisk provtagning	6
4.1.3	Revision av miljöövervakningsprogrammet.....	6
4.1.4	Miljögifter & makrofyter	8
4.2	Miljöövervakning – rörlig del.....	8
4.2.1	Glaciala relikter (kräftdjur)	8
4.2.2	Paleolimnologisk undersökning av Mälaren	8
4.2.3	Mikroplaster i de stora sjöarna (Mälaren, Vänern och Vättern)	9
4.3	Övriga projekt	10
4.3.1	Sammanställning av miljögiftsstudier i Mälaren.....	11
4.3.2	Populärvetenskaplig rapport om fisk i Mälaren.....	11
4.3.3	Seminarier om miljögifter i Mälaren och på Svealandskusten.....	11
4.3.4	Sjögull i inre Mälaren	12
4.3.5	Utökad spridnings- och scenariomodell för Mälaren, fortsättning.....	12
4.3.6	Tömning av båttoaletter – inte i Mälaren!.....	12
4.3.7	Mälaren – en sjö för miljoner.....	13
4.3.8	Ansökan LIFE IP Rich Waters	17
5	Utvecklingsarbete.....	18
5.1.1	Stadgar	18
5.1.2	Medlemsrekrytering.....	18
6	Information.....	19
6.1	Hemsida	19
6.2	Nyhetsbrev & twitter	19
6.3	Informations- och kommunikationsstrategi	19
7	Årsmöte	20
8	Extra höststämma	20
9	Förbundsträff.....	20
10	Kontakter med andra organisationer	20
10.1	Havs- och vattenmyndigheten.....	20
10.2	Vattenmyndigheten i Norra Östersjöns vattendistrikt	20
10.3	Vattenårdsförbund	21
10.4	Mälardalsrådet	21
10.5	Övrigt.....	21
11	Utblick mot 2017	22
11.1	Miljöövervakning	22
11.2	Informations- och kommunikationsstrategi	22
11.3	Revision av stadgar och verksamhetsinriktning	22
11.4	LIFE IP Rich Waters och LIFE sjögull	22
12	Ekonomi.....	23

1 Vattenvårdsförbundets syfte

Förbundets syfte är att bidra till ett bättre underlag för samhällsplanering och annan verksamhet av betydelse för vattenförhållandena i Mälaren. Därigenom förbättras möjligheterna att följa upp miljömål och initiera miljöförbättrande åtgärder.

Förbundet möjliggör en ökad aktivitet, effektivitet och kvalitet i miljöövervakningen genom samverkan om resurser. Förbundet är en ideell förening.

2 Verksamhet

Förbundets verksamhet är enligt stadgarna:

- Att bedriva miljöövervakning av Mälaren och i samband med detta ta fram underlagsmaterial om tillståndet i vattenmiljön.
- Att redovisa miljöövervakningens resultat på sådant sätt att det blir till nytta i medlemmarnas löpande verksamhet och i planerings- och utvecklingsarbete i kommuner, företag, myndigheter m fl.
- Att fungera som forum för samråd och information i vattenvårdsfrågor.
- Att samverka med andra vattenvårdsförbund och vattenförbund för erfarenhetsutbyte och effektivt resursutnyttjande.
- Att tillgodose allmänhetens behov av lättillgänglig information om Mälaren.

3 Organisation och arbetsformer

3.1 Styrelse

Arbetet leds av en styrelse som består av:

- fem representanter för kommunerna
- fyra representanter för länsstyrelserna
- en representant för industrin
- en representant för vattenproducenterna
- en representant för landstingen
- en representant för fiskets intressesammanslutningar
- en representant för jordbrukets intressesammanslutningar
- en representant för sjöfarten
- en adjungerad representant för Mälardalsrådets miljöutskott

Styrelsen träffas ca 4 gånger per år.

En aktuell lista på ordinarie ledamöter och ersättare finns på hemsidan:

www.malaren.org. På hemsidan går det också att ladda ner protokoll från mötena.

3.2 Arbetsgrupp

En arbetsgrupp finns bestående av följande:

Susanne Lindhe	Stockholm Vatten AB
Bertil Johansson	Norrvatten
Jonas Hagström	Länsstyrelsen i Stockholms län
Henrik C Andersson	Länsstyrelsen i Stockholms län
Karin Brink	Länsstyrelsen i Södermanlands län
Gunilla Lindgren	Länsstyrelsen i Uppsala län
Ingrid Hägermark	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Magnus Svensson	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Susanna Hansen	Västerås stad
Anna Åhr Evertson	Upplands- Väsby kommun
Juha Salonsaari	Stockholm stad
Babette Marklund	Järfälla kommun
Eleonore Marcusson/	LRF Mälardalen
Jon Wessling	LRF Mälardalen
Kristina Keyzer	Naturskyddsföreningen

Arbetsgruppen kan vid behov breddas och omformas. Under 2016 ingår även tillfälligt Joakim Pansar, Håkan Johansson och Mats Thuresson från Länsstyrelsen i Stockholms län samt Joakim Lücke från Stockholm Vatten i arbetsgruppen för revidering av miljöövervakningsprogrammet.

Arbetsgruppens roll är:

- Att bereda frågor till styrelsen att ta ställning till
- Att lyfta viktiga frågor till styrelsen
- Att verkställa beslut som tas av styrelsen

Arbetsgruppen föreslår i samråd med styrelsen den verksamhet som ska bedrivas inom förbundets ramar.

Arbetsgruppen träffas ca fyra gånger per år, beroende på när styrelsemötena inträffar. Sammankallande i arbetsgruppen är förbundets sekreterare.

En aktuell lista på arbetsgruppens medlemmar finns på hemsidan: www.malaren.org. På hemsidan går det också att ladda ner minnesanteckningar från mötena.

3.3 Sekreterarskap

Sekreterarskapet för förbundet sköts av Länsstyrelsen i Västmanlands län som för detta får en ersättning från förbundet.

Sekreterarens uppgift är bl a att:

- Leda arbetet i arbetsgruppen
- Upphandla tjänster och verkställa gällande verksamhetsplan
- Rekvirera och redovisa medel för övervakning från Havs- och vattenmyndigheten
- Hantera inkommande fakturor och följa upp ekonomin
- Sammankalla till och föra anteckningar vid möten med styrelsen och årsstämman
- Uppdatera och utveckla förbundets hemsida
- Informera styrelsen, kontaktpersonerna och arbetsgruppen i aktuella frågor
- Delta i förbundets utvecklingsarbete

Sekreterare i Mälarens vattenvårdsförbund är Ingrid Hägermark. Tjänsten omfattar 75% av en heltidstjänst.

Budgeterad kostnad: 600 000 kr

3.4 Projektledning Mälaren – en sjö för miljoner

Projektledningen i projektet Mälaren – en sjö för miljoner sköts av Länsstyrelsen i Västmanlands län som för detta får en ersättning från förbundet.

Projektledarens uppgift är bl a att:

- Leda arbetet i projektet
- Utveckla och verkställa gällande projektplan

- Följa upp ekonomin i projektet
- Delta vid och föra anteckningar vid möten med referensgruppen
- Sammankalla till och föra anteckningar vid möten med projektets kontaktpersoner.
- Utveckla och uppdatera projektets hemsida
- Informera styrelsen, kontaktpersonerna och referensgruppen i aktuella frågor
- Förankra och vidareutveckla projektet

Projektledare i projektet Mälaren – en sjö för miljoner är David Liderfelt. Tjänsten omfattar en heltidstjänst.

Budgerad kostnad: 740 000 kr

3.5 Kontaktpersoner

För respektive medlemsorganisation finns en utpekad kontaktperson. För att ta del av lista över kontaktpersonerna, kontakta sekreteraren.

Kontaktpersonens uppgift är att:

- Ta del av arbetet som bedrivs i förbundet
- Se till att informationen kommer till nytta i den egna organisationen
- Ge input i förbundets arbete

Möten med kontaktpersonerna kan genomföras vid behov. Under 2016 planerar förbundet att genomföra en förbundsträff i februari, där kontaktpersonerna är särskilt inbjudna.

4 Aktiviteter 2016

Mälarens vattenvårdsförbund bedriver miljöövervakning i Mälaren enligt ett fast program (Mälarens basprogram). Utöver detta program görs insatser av engångskaraktär i form av undersökningar eller utredningar, i den rörliga delen av programmet.

4.1 Miljöövervakning - fast del

En reviderad sexårsplan för det fasta programmet för övervakningen i Mälaren antogs 2014 enligt följande:

2014	2015	2016	2017	2018	2019
Basprogram kemi 11 stationer	Basprogram kemi 11 stationer	Basprogram kemi 11 stationer	Basprogram kemi 11 stationer	Basprogram kemi 11 stationer	Basprogram kemi 11 stationer
Växtplankton 5 stationer (full) 7 (cyanobakt)	Växtplankton 5 stationer (full) 7 (cyanobakt)	Växtplankton 5 stationer (full) 7 (cyanobakt)	Växtplankton 5 stationer (full) 7 (cyanobakt)	Växtplankton 5 stationer (full) 7 (cyanobakt)	Växtplankton 5 stationer (full) 7 (cyanobakt)
Djurplankton 4 stationer	Djurplankton 4 stationer	Djurplankton 4 stationer	Djurplankton 4 stationer	Djurplankton 4 stationer	Djurplankton 4 stationer
Bottenfauna 4 stationer	Bottenfauna 4 stationer	Bottenfauna 4 stationer	Bottenfauna 4 stationer	Bottenfauna 4 stationer	Bottenfauna 4 stationer
Sjöfågel		Sjöfågel		Sjöfågel	
	Makrofyter (2 stationer)		Makrofyter (2 stationer)		
Synoptisk provtagning 32 stationer		Synoptisk provtagning 32 stationer		Synoptisk provtagning 32 stationer	
	Miljögifter		Miljögifter i fisk		

4.1.1 Nationellt delprogram: Mälarens basprogram

Miljöövervakning av de stora sjöarna (Vänern, Vättern och Mälaren) sker idag inom ramen för det nationella delprogrammet "Stora Sjöar" som samordnas av vattenvårdsförbunden för respektive sjö och Havs- och vattenmyndigheten. Havs- och vattenmyndigheten bidrar med medel (560 000 kr per sjö 2016) till de stora sjöarna för genomförande av programmet.

Mälarens vattenvårdsförbund utför den nationella miljöövervakningen av Mälaren genom ett basprogram med 11 provtagningsstationer där vattenkemiprover tas. Dessutom ingår undersökning av växtplankton på fem stationer (fullanalys) och med fokus på cyanobakterier på sju stationer (delvis överlappande). Djurplankton undersöks på fyra stationer och bottenfauna på fyra av de 11 stationerna. Provtagning, analys och utvärdering 2016 har upphandlats av Calluna som kommer att utföra detta 2016.

Basprogrammets undersökningsresultat för år 2016 redovisas dels som datafiler som levereras till förbundet vid två tillfällen, dels i en detaljerad faktarapport där resultaten utvärderas. Rapporten kommer under våren 2016 att finnas i form av en PDF-fil under fliken "Publikationer" på förbundets hemsida www.malaren.org SLU,

Institutionen för vatten och miljö är nationell datavärd för stora delar av sötvattenövervakningen och data finns även att hämta på <http://www.slu.se/vatten-miljo>.

Budgeterad kostnad: 525 000 kr

4.1.2 Synoptisk provtagning

Utöver provtagning och analys i de 11 ordinarie provtagningsstationerna görs 2016 en synoptisk helikopterprovtagning i de 32 nya vattenförekomsterna i Mälaren. Den synoptiska helikopterprovtagningen kommer att direktupphandlas under våren 2014.

Budgeterad kostnad: 90 000 kr

4.1.3 Revision av miljöövervakningsprogrammet

Nuvarande övervakningsprogram för Mälaren har genomgått granskning och 2014 tog man beslut om ovanstående sexårsplan, från och med 2014 till och med 2019.

Den fullständiga revisionen av övervakningsprogrammet beräknades ursprungligen att bli färdig i detalj under 2014, men främst på grund av bytet av sekreterare under året blev det en paus i arbetet från och med maj. I slutet av 2014 togs arbetet upp igen och planen är att det detaljerade förslaget ska bli färdigt 31 mars 2016, för att läggas fram till årsstämman för beslut.

Huvudmål för revision av miljöövervakningsprogrammet för Mälaren

Vi ska ta fram ett heltäckande miljöövervakningsprogram för Mälaren i rapportform, bestående av de 9 delprogrammen (fetmarkering – programområden som inte har funnits med tidigare i programmet):

1. Vattenkemi inklusive synoptisk provtagning
2. Växtplankton och djurplankton
3. **Fisk**
4. Bottenfauna
5. **Vattenväxter**
6. **Invasiva arter**
7. **Miljögifter inklusive läkemedel och plastpartiklar, metaller**
8. Sjöfågel
9. **Övervakning av angränsande naturvärden** (t.ex. fågel, groddjur, lekplatser och fria vandringsvägar)

Även regleringen av Mälaren samt klimatpåverkan ska beaktas.

För varje delprogram ska följande beskrivningar ingå:

- Syftet med just denna del av miljöövervakningen
- Någon särskild fråga vi vill bevaka eller besvara?
- Vilket behov hos medlemmarna täcks upp med den här miljöövervakningen?
- Provtagningsprogram med parametrar, platser (visas på karta), provtagningsfrekvens, tidpunkter när proverna ska tas
- Varför har vi lagt upp programmet på detta sätt?

- Hur ska vi informera om resultaten från provtagningen? Särskilda målgrupper?
- Ev samarbetspartners
- Kostnadsuppskattning
- Finansiering
- Kontaktpersoner
- Övrig regelbunden miljöövervakning i Mälaren inom området som ej utförs i Mälarens vattenvårdsförbunds regi. Här beskrivs vem som utför miljöövervakningen och vilken övervakning som sker i stora drag.

Dessa dokument ska också utarbetas:

- Kommunikationsplan för miljöövervakningsprogrammet
- Strategi för samverkan med övriga aktörer som utför provtagning i Mälaren
- Plan för förvaltning och återkommande revision av miljöövervakningsprogrammet i framtiden
- Upphandlingsunderlag till de delar av miljöövervakningen som Mälarens vattenvårdsförbund kommer att handla upp.

En viktig del i revideringen är också att anpassa vår provtagning till vattendirektivet och behoven av uppföljning för bedömning av status, så långt möjligt. Från och med 2016 kommer Mälaren också att vara indelad i 32 så kallade vattenförekomster enligt vattendirektivet istället för tidigare nio, vilket förbundet måste ta hänsyn till i sin kommande övervakning.

Arbetsgrupp för revision av miljöövervakningsprogrammet:

Joakim Lücke	Stockholm Vatten AB
Joakim Pansar	Länsstyrelsen i Stockholms län
Jonas Hagström	Länsstyrelsen i Stockholms län
Henrik C Andersson	Länsstyrelsen i Stockholms län
Mats Thuresson	Länsstyrelsen i Stockholms län
Karin Brink	Länsstyrelsen i Södermanlands län
Gunilla Lindgren	Länsstyrelsen i Uppsala län
Ingrid Hägermark	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Magnus Svensson	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Susanna Hansen	Västerås stad
Juha Salonsaari	Stockholm stad

Förankring och medlemskommunikation:

En större referensgrupp/nätverk med representanter förbundets medlemsorganisationer samt övriga berörda verksamheter sätts samman för bättre möjlighet till synpunkter och förankring under arbetets slutskede.

En workshop där synpunkter på miljöövervakningsprogrammet inhämtas från medlemmarna hålls i februari.

4.1.4 Miljögifter & makrofyter

Utöver provtagning och analys i de 11 ordinarie provtagningsstationerna, skulle det, enligt den fastställda sexårsplanen, genomföras en inventering av makrofyter samt provtagning av miljögifter i Mälaren under 2015. Då det 2015 ännu inte fanns några färdiga program för hur inventeringen av makrofyter eller provtagningen av miljögifter skulle ske, var det svårt att genomföra. Dessa program kommer att utformas i samband med den totala revisionen av miljöövervakningsprogrammet som vi kommer att göra under året. Dessa undersökningar är planerade att utföras under 2016 istället.

När det gäller upplägget av provtagningen av miljögifter har vi påbörjat ett samarbete med Hjälmarens vattenvårdsförbund och Nyköpingsåarna angående miljöövervakningsprogram för läkemedel. Svealands kustvattenvårdsförbund kommer troligtvis också att vara med i det samarbetet under 2016. Det är värdefullt att samarbeta med övriga inom samma vattensystem och lägga upp ett jämförbart provtagningsprogram, för att kunna spåra läkemedel och även andra föroreningar och dess väg inom vattensystemet.

Budgeterad kostnad: Makrofyter 100 000 kr, miljögifter 170 000 kr

4.2 Miljöövervakning – rörlig del

Utöver den fasta miljöövervakningen satsar förbundet årligen resurser på att genomföra olika typer av specialprovtagningar och inventeringar. Genomförda specialprojekt av miljöövervakning presenterats i rapporter som kan hämtas från förbundets hemsida www.malaren.org.

4.2.1 Glaciala relikter (kräftdjur)

Under 2015 gjordes en första inventering av Mälaren av glacialrelikta kräftdjur. Resultaten har kopplingar till bl a klimatförändringar, biologisk mångfald. Under 2016 planeras en enklare, uppföljande, inventering.

Budgeterad kostnad: 30 000 kr.

4.2.2 Paleolimnologisk undersökning av Mälaren

En sådan undersökning av Mälaren har förberetts under 2014, men upphandling och provtagning kommer att ske först under 2016. Det skulle egentligen ha genomförts 2015, men på grund av personalbrist prioriterades detta ned och utförs istället 2016. En paleolimnologisk undersökning görs för att beskriva näringstillståndet ur historiskt perspektiv i naturligt näringsrika sjöar, framförallt med avseende på fosfor.

Genom att analysera sjösediment, kan man spåra hur tillståndet har sett ut långt tillbaka i tiden. Mälaren snördes av från Östersjön någon gång på 1300-talet och sedimentet som lagrats i sjön sedan dess utgör ett arkiv över den påverkan som har förekommit. Man kan därmed genom analys av sedimentens sammansättning uttala sig om hur tillståndet sett ut i Mälarens olika delar sedan dess.

Genom att undersöka sedimenten kan man bedöma vilka algarter som har förekommit och därmed avgöra hur framför allt näringsbelastningen sett ut i Mälaren. Det är troligen också möjligt att göra en analys av brunheten i vattnet. Dessa resultat skulle kunna användas för att avgöra vilka referensförhållandena varit i Mälaren och användas som stöd för rättvisande statusklassificeringar.

En liknande undersökning har gjorts i Mälaren tidigare av Umeå universitet, men då bara i Södra Björkfjärden. Den här gången är det tänkt att ta sedimentkärnor på 5 olika platser i Mälaren. Provtagning av alla platserna sker vid samma tillfälle.

En första analys av 1-2 sedimentkärnor är planerad under 2016. Då både provtagning och analyser är ganska dyra, kommer man att fortsätta med analyser av övriga prover under kommande år för att sprida ut kostnaderna. Prover kommer också att sparas ifall man i framtiden önskar analysera andra ämnen.

(Budgeterad kostnad, avsatt 2014: 250 000 kr)

4.2.3 Mikroplaster i de stora sjöarna (Mälaren, Vänern och Vättern)

Mikroplaster i både hav och sötvatten är ett växande problem. Mikroplasterna kommer både via plastskräp (t.ex. flaskor och plastpåsar) som slängs i vattnet och som sedan förstörs till små plastpartiklar och dels via avloppsvattnet (från tex hudvårdsprodukter och tvättvattnet från tvätt av fleeceläder). Dessa plastpartiklar påverkar vattenlevande organismer negativt. Det har tidigare gjorts en enkel provtagning i Mälaren, som på sina ställen visade att det fanns en hel del. Nu har vi fått medel från HaV för ett gemensamt utvecklingsprojekt i de stora sjöarna att användas till att utvärdera halterna av mikroplaster i alla tre sjöarna. Undersökningen leds och utförs av Örebro universitet, som har stor kompetens på området.

Budgeterad kostnad: 45 000 kr för Mälarens andel. Bidrag från HaV till de stora sjöarna gemensamt.

4.3 Övriga projekt

Utöver miljöövervakning satsar förbundet årligen resurser på att genomföra ”specialprojekt”. Det kan exempelvis vara att genomföra olika typer av utvärderingar, informationsprojekt eller andra projekt. Genomförda specialprojekt som presenterats i rapporter kan hämtas från förbundets hemsida www.malaren.org.

Tidigare påbörjade projekt som avslutas under 2016:

- Sammanställning av miljögiftsstudier i Mälaren
- Populärvetenskaplig rapport om fisk i Mälaren

Pågående projekt som löper vidare under 2016:

- Seminarier om miljögifter i Mälaren och på Svealandskusten.
- Sjögull i Mälaren
- Spridningsmodell för Mälaren
- Tömning av båttoaletter – inte i Mälaren!
- Mälaren – en sjö för miljoner
- Ansökan LIFE IP Rich Waters

4.3.1 Sammanställning av miljögiftsstudier i Mälaren

Under 2014 gjordes ett stort arbete med att sammanställa de miljögiftsstudier som är utförda i Mälaren de senaste 5-10 åren. Rapporten är i stort sett färdig, men det återstår en språkgranskning. Intresset för rapporten är stort utifrån och det är viktigt att det är ett bra språk i den. Vi kommer därför att lämna bort den för professionell språkgranskning innan den distribueras.

Rapporten kommer till en början endast att ges ut i digital form. Finns det behov av att ha den i tryckt form, kan det bli aktuellt att även trycka den. Rapporten beräknas bli klar i januari 2016 och kommer då att läggas ut på hemsidan samt distribueras till alla medlemmar.

Budget: 10 000 kr. Avsatt i 2015 års budget.

4.3.2 Populärvetenskaplig rapport om fisk i Mälaren

Under 2014 påbörjade en populärvetenskaplig rapport med information om fisk och fiske i Mälaren. SLU (Institutionen för akvatisk ekologi) gjorde sammanställningen och rapporten blev klar i november 2015 och har väckt ganska stort intresse. Det vi kommer att slutföra under 2016 är distribution av rapporten. Den kommer att läggas upp på hemsidan och distribueras till alla medlemmar. Den är även tänkt att rikta sig till en bredare målgrupp, då den är populärvetenskaplig. Därför är det lämpligt att även ha den i tryckt form, inte bara som digitalt dokument. Ett visst antal kommer därför att tryckas upp och distribueras på flera olika sätt.

Budget: 6 000 kr. Avsatt i 2015 års budget.

4.3.3 Seminarier om miljögifter i Mälaren och på Svealandskusten

I november 2014 höll Mälarens vattenvårdsförbund i samarbete med Svealands kustvattenvårdsförbund, Stockholms stad, Västerås stad, Bällstaågruppen, Oxunda vattensamverkan och Naturvårdsverket, ett seminarium om miljögifter. Det var mycket uppskattat och efterfrågat. På grund av det stora intresset hade arrangörgruppen planerat att fortsätta. Utifrån deltagarnas synpunkter vid utvärderingen framkom tre spår med önskemål om fortsatta seminarier och eller gemensam verksamhet:

1. Miljöövervakning – hur, var och vilka ämnen ska man ta prover på?
2. Källspårning – vilka källor kommer miljögifterna i vattnet från?
3. Åtgärder & vägledning – vilka åtgärder är effektivast och hur ska man gå tillväga?

På grund av tidsbrist i arrangörgruppen 2015, genomfördes inga seminarier som tänkt under 2015. Istället skjuts detta upp till hösten 2016.

Budget: 45 000 kr (avsatt i 2015 års budget)

4.3.4 Sjögull i inre Mälaren

Under 2015 ökade utbredningen av sjögull i Mälaren ytterligare och kommer både Eskilstuna, Kungsör och Västerås kommuner har börjat arbeta aktivt med att bekämpa sjögullen i Mälaren. En nationell Life-ansökan angående sjögullsbekämpning skickades in i slutet av september 2015. Eskilstuna och Kungsör har gått in i den för att ansöka om medel för att bekämpa sjögullen. Även Länsstyrelsen i Västmanland och Länsstyrelsen i Södermanland är parter i ansökan. Mälarens vattenvårdsförbund är med i delar som rör information till allmänheten och övervakning av sjögullens utbredning. Om LIFE-ansökan beviljas, kommer projektet att påbörjas under 2016 och pågå i tre år framåt.

Sjögullsbroschyrer och minikort om sjögull med uppdaterad utbredning kommer att tryckas upp och delas ut under sommarsäsongen.

Budget: 20 000 kr

4.3.5 Utökad spridnings- och scenariomodell för Mälaren, fortsättning

Norrvatten har tillsammans med Stockholm vatten beställt en utökad spridnings- och scenariomodell som omfattar hela Mälaren, för att bättre kunna förutse spridning av ett urval ämnen i Mälarens olika bassänger. Modellen blev klar och togs i drift under 2015. Mälarens vattenvårdsförbund har deltagit som medfinansierare i projektet och kommer också att bidra med en mindre del av driftkostnaden framöver.

Budgetering: 10 000 kr

4.3.6 Tömning av båttoaletter – inte i Mälaren!

Under 2015 infördes förbud mot att släppa ut toalettavfall från fritidsbåtaren i sjöar, vattendrag och hav. Toalettavfallet bidrar både till övergödning och kan också innebära ett sanitärt problem, särskilt i Mälaren som är en dricksvattentäkt för många människor. För att tömning av båttoaletter ska fungera bra måste alla båtägare vara medvetna om förbudet och det måste också finnas tömningsstationer på strategiska platser. MVVF har under 2015 lagt ut information på hemsidan men kommer även med andra olika typer av riktad information under 2016.

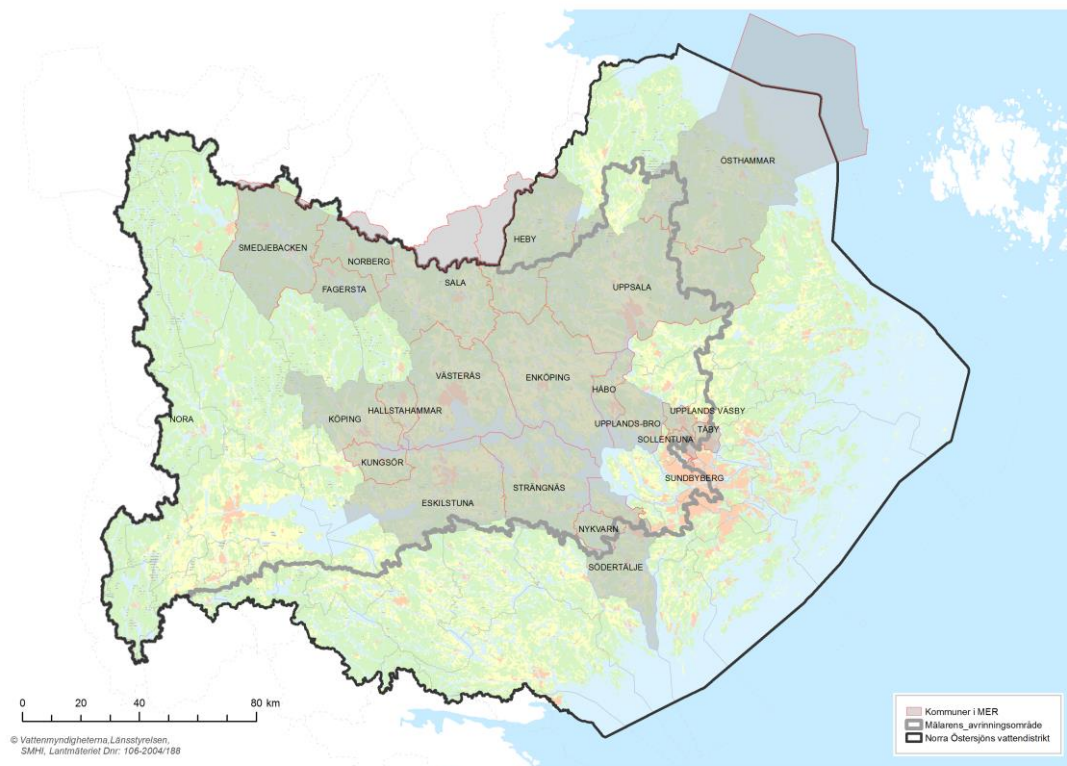
4.3.7 Mälaren – en sjö för miljoner

Projektet Mälaren – en sjö går in på fjärde år 2016 (projektet startades i oktober 2013).

Formen har börjat stabilisera sig och det finns nu en bas av medfinansierande kommuner. Några kommuner har gått ur och några andra har gått med, då de ser att verksamheten som bedrivs inom MER är värdefull för vattenarbetet i kommunerna. Vattenfrågorna aktualiserades särskilt under 2015 i samband med att Vattenmyndigheten skickade ut sitt förslag på förvaltningsplan och åtgärdsplan enligt vattendirektivet för den kommande sexårscykeln, 2016-2021. Kommunerna har ett stort ansvar att genomföra vattenvårdande åtgärder. Det är många åtgärder som pekas ut i åtgärdsprogrammet som ligger på kommunerna, och de upplever ofta en osäkerhet över vilka aktiviteter och åtgärder de ska prioritera.

Huvudsyftet med MER är att underlätta och påskynda kommunernas åtgärdsarbete för att säkra vattenresurserna i Mälaren. Projektet syftar till att stötta kommunerna i sina processer att prioritera insatser och aktiviteter för att uppfylla miljö kvalitetsnormerna för vatten. Syftet med projektet är också att skapa samarbeten som möjliggör olika typer av finansieringsformer för åtgärdsarbetet.

Mer konkret ger projektet stöd till sina medlemskommuner inom projektutveckling och erfarenhetsutbyte samt bygger värdefulla nätverk och kunskapsbanker.

Figur 2. Kommuner som är med i projektet Mälaren – en sjö för miljoner 2016 (skuggade).

Finansiering

Inför 2015 då MER gick in i etapp 2 skickades en förfrågan till samtliga kommuner i Mälarens avrinningsområde ut om medverkan. Beslut om medverkan gäller till 2021. Följande kommuner medverkar i MER:

Enköping, Eskilstuna, Fagersta, Hallstahammars, Heby, Håbo Kungsörs, Köpings, Norberg, Nykvarn, Sala, Smedjebacken, Sollentuna, Strängnäs, Sundbyberg, Södertälje, Täby, Upplands Bro, Upplands Väsby, Uppsala, Västerås stad och Östhammar.

Totalt motsvarar det intäkt på 804 000 kr/år.

Organisation

Mälarens vattenvårdsförbunds styrelse äger projektet och utgör också styrgrupp.

Varje kommun har ombetts att utse vattenpolitiker, en i majoritet och en i opposition, samt kontaktpersoner på tjänstemannanivå. Kontaktpersonerna och vattenpolitikerna har fått information om vad som händer i MER och inbjudningar till seminarier via epost.

2016 kommer det inte finnas någon politisk referensgrupp. Berörda politiker kommer istället att bjudas in gemensamt för att få information och påverka projektets inriktning.

En tjänstemannagrupp kommer att kallas till möte ca 4 gånger under 2016 för att bidra till utvecklingen av MER's aktiviteter. Gruppen består i dagsläget av Susanna Hansen (Västerås), Zahra Lifvendahl (Uppsala), Anders Lindholm (Enköping), Åsa Wolgast (LRF), Martina Andersson (Smedjebacken), Camilla Winqvist (Heby), Gustaf Björnstad (Strängnäs), Anna Åhr Evertson (Upplands Väsby), Riikka Vilkuna (Eskilstuna) och Malin Petterson (Vattenmyndigheten).

Aktiviteter inom MER 2016

Under 2016 planeras en fortsättning på tidigare verksamhet inom projektet, då den har varit uppskattad bland medlemskommunerna. MER kommer att fortsätta fokusera på projektutveckling, seminarier och olika typer av aktiviteter som stöttar samverkan och åtgärdsarbete, inte minst via hemsidan.

Projektutveckling

LIFE IP North Baltic hamnade på 7e eller 8e plats av 18 ansökningar, där 6 projekt fick pengar och med en utvärdering som bedömdes tillräckligt bra för att en ny ansökan skulle vara motiverad. Vattenmyndigheten ansvarar för ansökningsprocessen av LIFE IP Rich Waters, men arbetet med ansökan bedöms uppta nästan hela MER's arbetsstyrka fram till deadline 1 april. Skrivarmedel har sökts av Vattenmyndigheten

och beviljats (120 000 kr), vilket täcker delar av konsultkostnaderna för ansökningsprocessen. En del av HaV´s beviljade SÅP-bidrag till MER kommer att användas till arbetet med LIFE IP.

En ansökan om medel angående en **kunskapsdag om enskilda** avlopp kommer att skickas in till HaV under året. Seminariet anordnas i höst. Om medel inte beviljas arrangeras seminariet ändå, fast i mindre skala.

Förbundet kommer inom MER att **bevaka utlysningar**, gå på informationsträffar och sprida kunskap kring dessa och verkar för att ansökningsprocesser initieras. Exempel på fonder som bevakas är strukturfonderna, LIFE, Havs- och vattenmiljöanslaget, Horizon 2020, Vinnovas anslag mm.

Seminarier

Under 2016 kommer arrangerandet av seminarier fortsätta att genomföras. Under året planeras fem seminarier med följande teman:

- 26/4 Ekosystemtjänster och resiliens – hur kan det användas i kommunernas vattenarbete.
- 31/5 Mälardalenregionens långsiktiga vattenförsörjning
- Prel Sept Seminarium om vatten för politiker
- Prel Okt Miljökvalitetsnormer i planeringen
- Prel Nov Kunskapsdag om enskilda avlopp

Seminarierna kommer att planeras och i vissa fall även finansieras tillsammans med andra aktörer som till exempel kommuner, intresseorganisationer eller länsstyrelser.

2 februari, i samband med **förbundsdagarna**, arrangeras en eftermiddag om MER, där resultat presenteras och en gemensam diskussion genomförs om MER´s verksamhet. Läs mer under punkt 9, sid 20.

Åtgärdsstödjande funktioner

Vattenprojektbanken kommer att uppdateras, utvecklas och tillgängliggöras under året.

Under 2015 har arbetet med en utveckling av förbundets **hemsida** påbörjats och den kommer att sjösättas under 2016. Det kommer att innebära MER´s delar kommer att kunna utvecklas. Som ett första steg kommer informationen att utökas och uppdateras, ett **webbaserat diskussionsforum** startas och **kontaktlistor** kommer att läggas ut. Eventuellt läggs även vattenprojektbanken på webben.

Under hösten planeras även ett **kommunikationsunderlag** att tas fram som underlag för kommunernas internkommunikation om vattenfrågor.

Budget 2016 för Mälaren – en sjö för miljoner

Intäkter 2016

Ingående balans MER 2015	220 639
Intäkter av avgifter för MER 2016	804 000
Mälarens vattenvårdsförbund	66 000
Summa	1 090 639

Kostnader 2016

Ersättning anställningskostnader projektledare 2016	740 000
Resor och omvärldsbevakning	25 000
Seminarier (konsult, stöd, lokaler, mat m.m.)	190 639
Projektutveckling	45 000
Kommunikation hemsida, tryck infospridning	25 000
Möten kostnader	20 000
Diverse, oförutsett	45 000
Summa	1 090 639

4.3.8 Ansökan LIFE IP Rich Waters

LIFE IP (LIFE Integrated Projekt) är ett nytt LIFE-program, större och ambitiösare än tidigare LIFE. Programmet syftar till att uppfylla en hel plan, i det här fallet åtgärdsprogrammet och förvaltningsplanen för Norra Östersjöns vattendistrikt. Tanken är att man även ska kunna integrera andra EU-pengar och projekt för att kunna nå sitt mål.

Under 2015 genomfördes en process att ta fram en projekttidé (Concept note) för LIFE IP Rich Waters för Norra Östersjöns vattendistrikt. Detta är andra året vi söker och denna gång är projektet förbättrat utifrån den utvärdering EU hade gjort av vår ansökan LIFE IP North Baltic, som gjordes förra året. Concept note skickades denna gång in till EU i oktober. Inbjudan att ta fram en fullskalig ansökan kom i december 2015 och deadline för den fulla ansökan är 1 april 2016.

Projekttidén som skickades in i oktober 2015 hade en totalbudget på 250 miljoner SEK. I år har Vattenmyndigheten huvudansvaret för att fram ansökan, men Mälarens vattenvårdsförbund genom MER är delansvariga. Huvudsökande av projektet är Länsstyrelsen i Västmanland (Vattenmyndigheten). Framtagandet av ansökan är en gemensam process med samtliga ingående parter.

Projektansökan ska vara detaljerad för de första 2,5 åren. Efter den tiden behövs ny detaljerad beskrivning för kommande period om 2,5 år. Projektet är tänkt att pågå i 7,5 år och delas in i tre faser om 2,5 år vardera. Om ansökan blir godkänd får vi meddelande om det under sommaren 2016 och projektet startar sedan från nyår 2017. Detta innebär i så fall också visst förberedande arbete under hösten 2016.

Förbundet deltar i tre delprojekt i LIFE IP North Baltic

- Delprojekt om miljögifter som dels handlar om samverkan och kunskapsutbyte inom gällande övervakning, källspårning och information om resultat i Norra Östersjöns vattendistrikt.
- Delprojekt som syftar till att skapa nya projekt, det vill säga en uppväxling av de resurser som läggs inom MER idag vad gäller projektutveckling.

Mälarens vattenvårdsförbund lägger en hel del resurser i form av arbetstid på ansökan med LIFE IP Rich Waters under 2016.

5 Utvecklingsarbete

5.1.1 Stadgar

Under 2015 påbörjades revision av stadgarna. Framförallt med avseende på att anpassa stadgarna så att de speglar den verksamhet som vattenvårdsförbundet driver idag samt dess organisation, men även för att förbättra och förtydliga formuleringarna i stadgarna.

Verksamheten i förbundet har under senare år kommit att inrikta sig även mot att verka mer aktivt för att få vattenvårdande åtgärder till stånd, för att förbättra Mälarens vattenkvalitet. De nuvarande stadgarna är antagna 1998, vilket var före vattendirektivets införande. I och med att vattendirektivet vann laga kraft år 2000 har vattenarbetet förändrats. Vattenarbetet styrs in i gemensamt arbete inom avrinningsområden, samt är tydligt inriktat på att arbeta med konkreta vattenvårdande åtgärder. Mälarens vattenvårdsförbund har följt med i den utvecklingen. Därför behövde nu stadgarna ses över och justeras, samt att en allmän diskussion behöver föras inom förbundet om dess verksamhet, för att den ska bli till största möjliga nytta både för medlemsorganisationerna men inte minst även för Mälarens vattenkvalitet.

Förslag till revision av stadgarna leds av en mindre grupp ur styrelsen och ett förslag har tagits fram för remiss bland medlemsorganisationerna. Målet är att få fram ett färdigt förslag som kan antas under 2016.

5.1.2 Medlemsrekrytering

Fortsatt medlemsrekrytering av kommuner kommer som föregående år att ske i samband med projektet Mälaren – en sjö för miljoner. I samband med översyn av stadgarna och förbundets verksamhet och organisation, har även frågan om vilka som kan ses som naturliga medlemmar i Mälarens vattenvårdsförbund att tas upp. Det är särskilt frågan om att eventuellt utvidga verksamhet till att omfatta kommuner i hela Mälarens avrinningsområde istället för som nu, enbart de som har ”strandtomt” mot Mälaren. Frågan diskuteras vidare under 2016.

6 Information

6.1 Hemsida

Under 2015 gjordes ett stort arbete med att ta fram en omfattande mängd relevant information om Mälaren som vattenkvalitet, tillstånd och vilka miljöproblem och utmaningar som rör Mälaren. Även omgivningsbeskrivningar och Mälarens historia och mycket mer finns med. Detta kommer att läggas ut i februari 2016, samtidigt som struktur och layout på hemsidan kommer att ytterligare förbättras. Det kommer att bli lättare att söka fram dokument och strukturen och navigation ska ses över för att sidan ska bli tydligare, bättre organiserad och mer lättnavigerad. Projektet Mälaren - en sjö för miljoner kommer också att få en egen sida, samt ett diskussionsforum. Hela sidan kommer också att anpassas till mobiltelefoner.

Det tekniska arbetet görs av Blueline Design. Mycket av informationsmaterialet har tagits att tas fram och sammanfattats av Erica Hasslar, som har varit projektanställd i Mälarens vattenvårdsförbund under 2015 till och med februari 2016.

6.2 Nyhetsbrev & twitter

Under 2016 kommer minst två nyhetsbrev att tas fram och distribueras (VT respektive HT).

Korta notiser om aktuella frågor som rör Mälaren läggs ut när sådana förekommer, på Mälarens vattenvårdsförbunds Twitterkonto. Twitterflödet presenteras även på hemsidan, så att även de som inte själva har Twitter kan följa nyheterna.

6.3 Informations- och kommunikationsstrategi

Det är viktigt att lyfta upp informationsverksamheten mer. Det har tidigare utförts samt pågår nu många mycket intressanta undersökningar och provtagningar i Mälaren. Att komma åt information om dem och resultat från dem är inte alltid så lätt.

I dagens samhälle är Google första stället man letar för att hitta information. Det vore lämpligt om Mälarens vattenvårdsförbund med sin hemsida kunde bli den samlande kraften omkring Mälaren när det gäller vattenvårdsfrågor. Vattenvårdsförbundets hemsida borde kunna utvecklas till en informationsportal där alla kan få kunskap om hur Mälaren mår idag och miljötillståndet tidigare, vilka undersökningar och provtagningsprogram som finns för Mälaren – inte enbart våra egna - samt vart man ska vända sig om man vill söka kontakt i olika vattenfrågor som rör Mälaren. Även annan information kan vara väsentlig att ha med för att stödja vattenvårdsarbetet i Mälaren.

Det är också viktigt att medlemmarna i Mälarens vattenvårdsförbund får så mycket nytta som möjligt av den verksamhet som förbundet bedriver. Därför bör

medlemmarnas behov av information och kommunikation i olika former till olika målgrupper vara styrande för hur information och kommunikation i förbundet utformas. Att ta fram en genomtänkt och genomarbetad kommunikations- och informationsstrategi för Mälarens vattenvårdsförbund känns därför prioriterat. Därför kommer Mälarens vattenvårdsförbund att påbörja arbetet med att ta fram en kommunikationsstrategi under 2016, med sikte på att kunna presentera en färdig strategi till årsstämman 2017.

7 Årsmöte

Årsmöte hålls den 10 maj 2016 på Gripsholms slott.

8 Extra höststämma

För antagande av stadgar under 2016, arrangeras eventuellt en extra höststämma.

9 Förbundsträff

2-3 februari 2016 anordnas en förbundsträff med information och workshop kring verksamheten i MER samt information om resultat från vattenvårdsförbundets undersökningar i Mälaren och workshop kring revisionen av övervakningsprogrammet. Målgruppen är allt från politiker, tjänstemän, kontaktpersoner och ombud inom medlemsorganisationerna till forskare och utförare av miljöövervakning.

10 Kontakter med andra organisationer

10.1 Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) inledde sin verksamhet den 1 juli 2011 och tog över ett antal verksamhetsområden från Naturvårdsverket som gäller havs- och vattenmiljön. Detta innefattade också det nationella sötvattenprogrammet. Det innebär för Mälarens vattenvårdsförbund att HaV är den myndighet som finansierar den större delen av den nationella miljöövervakningen.

HaV genomför årligen så kallade utförarmöten för dem som är utförare av nationell miljöövervakning. Förbundets sekreterare kommer att delta på detta möte 2016.

Kontakter med HaV tas även inom ramen för projektet Mälaren – en sjö för miljoner, där de bidrar med finansiering till ansökan om LIFE IP Rich Waters. HaV är även med och vägleder samt bidrar med finansiering till ansökan om LIFE sjögull.

10.2 Vattenmyndigheten i Norra Östersjöns vattendistrikt

Länsstyrelsen i Västmanlands län är också vattenmyndighet i Norra Östersjöns Vattendistrikt. Formerna för hur information och samverkan ska ske inom distriktet är under utveckling. Samtliga vattenorganisationer i distriktet har informationsutbyte med Vattenmyndigheten och länsstyrelserna när det gäller vattenförvaltningsfrågor. Eftersom vattenvårdsförbundets kansli har sitt säte hos Vattenmyndigheten, blir informationsutbytet omfattande och möjligheterna till samarbete stora.

Under 2016 kommer den nya förvaltningsplanen och åtgärdsprogrammet enligt vattendirektivet för vattenförvaltningscykeln 2016-2021 att beslutas. Mälarens vattenvårdsförbund bevakar detta, särskilt de åtgärdsprogram som gäller Mälaren.

10.3 Vattenvårdsförbund

Kansliet för Mälarens vattenvårdsförbund har gott utbyte och samarbete med övriga ”Stora sjöar” vattenvårdsförbund i Sverige, dvs Vänern och Vätterns kanslier. Under 2016 planerar Vänerns vattenvårdsförbund att anordna ett gemensamt studiebesök med styrelserna från Vänerns, Vätterns och Mälarens vattenvårdsförbund till sjön Mjösa i Norge. Finansiering för detta måste sökas utifrån. En informationsutbytesresa för sekreterarna planeras också under våren 2016, då de olika kanslierna besöks under en dag vardera, för information och utbyte av erfarenheter.

Mälarens vattenvårdsförbund är medlem i Svealands kustvattenvårdsförbund och Hjälmarens vattenvårdsförbund. Detta skapar förutsättningar för olika typer av samverkan (informationsutbyte, vattenvårdsåtgärder mm) mellan förbunden. Under 2016 planerar Mälarens vattenvårdsförbund att samverka bland annat med Hjälmarens vattenvårdsförbund och Svealands kustvattenvårdsförbund kring revisionen av miljöövervakningsprogrammet.

Ett informellt kontaktnät har skapats mellan några av vattenorganisationerna i närheten av Mälaren, bl a Hjälmarens vattenvårdsförbund, Nyköpingsåarnas vattenvårdsförbund, Svealands kustvattenvårdsförbund och Ljusnan-Voxnans Vattenvårdsförbund. Under 2016 planeras minst två träffar i nätverket.

Samverkan sker också med de övriga medlemsförbunden: Arbogaåns vattenförbund, Kolbäckens vattenförbund, Hedströmmens vattenförbund och Fyrisåns vattenförbund, framför allt löpande genom informella kontakter och även vid olika träffar, som till exempel förbundsträffen som Mälarens vattenvårdsförbund anordnar 2016.

10.4 Mälardalsrådet

Under 2016 kommer Mälarens vattenvårdsförbund att medverka på Mälartinget som hålls i Västerås den 26-27 maj.

Styrelsen har tidigare haft en adjungerad plats för en representant från Mälardalsrådet och bör försöka hitta en ny representant som kan fylla den platsen.

10.5 Övrigt

Examensarbeten: Förbundet ska stimulera att examensarbeten utförs inom förbundets verksamhetsområde. Förfrågningar om examensarbeten som inkommer ska om möjligt uppmuntras och handledas.

11 Utblick mot 2017

Med siktet inställt något längre än innevarande år, kan verksamheten för 2017 se ut så här:

11.1 Miljöövervakning

Under 2016 planeras revisionen av miljöövervakningprogrammet vara klar och första provtagningen sker enligt det nya programmet 2017.

11.2 Informations- och kommunikationsstrategi

Under 2016 arbetar Mälarens vattenvårdsförbund i bred förankring med medlemsorganisationerna fram en kommunikationsstrategi.

11.3 Revision av stadgar och verksamhetsinriktning

Förbundet arbetar aktivt enligt den föreslagna verksamhetsinriktningen.

11.4 LIFE IP Rich Waters och LIFE sjögull

Förhoppningsvis har båda ansökningarna godkänts av EU och Mälarens vattenvårdsförbund deltar i de ansökta projekten.

12 Ekonomi

Budget för Mälarens vattenvårdsförbund 2016

Kostnader 2016

Basprogrammet	525 000
Miljögiftsprovtagning	170 000
Makrofyтинventering	100 000
Synoptisk provtagning	90 000
Sjöfågelsinventering	60 000
Glacialreliktsinventering	30 000
Mikroplaster (utvecklingsprojekt De stora sjöarna)	45 000
Projektet Mälaren – en sjö för miljoner (MER)	870 000
Spridnings- och scenariomodell för Mälaren	10 000
Informations- och kommunikationsstrategi	40 000
Hemsida	10 000
Sekreterare/administration	600 000
Ekonomisk administration och revision	40 000
Styrelsemöten, arbetsgruppsmöten	20 000
Årsmöte	20 000
Förbundsträff	35 000
Medverkan konferenser & övriga möten	20 000
Diverse, oförutsett	20 000
Summa	2 705 000

Intäkter 2016

Årsavgifter	1 256 000
Mälaren – en sjö för miljoner	804 000
Havs- och vattenmyndigheten (nat miljöövervakning)	645 000
Summa	2 705 000